

ŠKOLA JAKO POSKYTOVATEL SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Jana Hanzlíková

Abstrakt

Při poskytování sociálních služeb školou se v praxi objevují určitá specifika. U některých druhů služeb můžeme vymezit specifika především pozitivní, u sociální služby osobní asistence se jedná převážně o specifika diskutabilní až negativní. Týkají se vymezování cílové skupiny, personálního zajištění, tvorby dokumentace dle standardů kvality sociálních služeb a jsou zásadními aspekty poskytování sociální služby v kontextu inspekce kvality sociálních služeb.

Abstract

In the case of social services being provided by a school the experience shows particular specifics. Considering some of the services, these specifics can be qualified as mainly positive; however, considering the service of personal assistance, these specifics are disputable or even negative. They are mainly connected to target group definition, human resources, documentation development according to social services quality standards and they are the fundamental aspects of providing social services in the context of social services quality inspection.

Klíčová slova

Poskytovatel sociální služby, škola, specifika poskytování sociální služby, osobní asistence, sociálně terapeutická dílna, návaznost služeb, cílová skupina, personální zajištění

Keywords

Provider of social services, schools, the specific provision of social services, personal assistance, socio-therapy workshop, the continuity of services, target group, staffing

Základ systému poskytování sociálních služeb

Základem systému poskytování sociálních služeb je uživatel a poskytovatel. Tyto dva subjekty se pohybují v rámci, který je vymezen zákonem 108/2006 Sb. o sociálních službách a dalšími souvisejícími právními předpisy.

V tomto rámci se nachází hranice vzájemných vztahů těchto subjektů, způsoby, formy a pravidla poskytování sociální služby i kritéria kvality.

Poskytovatelem sociálních služeb je podle zákona o sociálních službách a při splnění podmínek stanovených tímto zákonem územní samosprávný celek a jím zřizovaná právnická osoba, jiná právnická osoba, fyzická osoba nebo ministerstvo a jím zřízená organizační složka státu.

Rozlišení poskytovatelů v praxi

V praxi je možné poskytovatele rozlišovat podle různých hledisek. Podle typu poskytovaných služeb v organizaci je můžeme rozdělit do 3 základních skupin.

První skupinu tvoří organizace, které poskytují výhradně sociální služby vymezené v § 32 až v § 70 zákona o sociálních službách. Jedná se o samostatnou jednotku pro poskytování sociálních služeb charakterizovanou sídlem, skupinou uživatelů, pracovním týmem a souborem navazujících sociálních služeb.

Tento typ poskytovatele se řídí výše uvedenými právními předpisy, což znamená předpisy jednoho resortu a proto může bez problémů splňovat požadavky, které jsou kladeny ve smyslu kvality poskytované služby, dokumentace i implementace standardů kvality do praxe.

Do druhé skupiny můžeme zařadit zařízení zdravotnické, které vedle své hlavní činnosti, což je poskytování zdravotnické péče, poskytuje také registrovanou sociální službu. Zákon o sociálních službách u tohoto typu poskytovatele řeší určité výjimky a zjednodušení – jedná se o odst. 5, § 84 - registrace podle § 78 a § 79 (podmínky registrace) se dále nevyžaduje u poskytování sociálních služeb ve zdravotnických zařízeních ústavní péče podle § 52. Při poskytování sociálních služeb jsou tato zdravotnická zařízení povinna dodržovat povinnosti stanovené poskytovatelům sociálních služeb v § 88, což je

- informovat zájemce o sociální službu o všech povinnostech, které by pro něho vyplývaly ze smlouvy o poskytování sociálních služeb
- vytvářet takové podmínky, které umožní osobám, kterým poskytují sociální služby, naplňovat jejich lidská a občanská práva ...
- dodržovat standardy kvality sociálních služeb
- uzavřít s osobou smlouvu o poskytnutí sociální služby a další

Ostatní body § 52 (dostupnost informací, zpracování vnitřních pravidel zajištění služby, zpracování pravidel pro vyřizování stížností, plánování průběhu poskytování soc. služby, evidence odmítnutých uchazečů o službu) nemusí zdravotnické zařízení splňovat.

Třetí skupinu tvoří zařízení, která patří do resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Tato zařízení (školy) nejsou v zákoně o sociálních službách vůbec zmiňována, což v konečném důsledku znamená, že musí splňovat veškeré podmínky a kritéria při poskytování sociální služby daná zákonem a dalšími právními předpisy bez jakýchkoli zjednodušení či výjimek. V praxi to znamená, že poskytování sociální služby v tomto typu zařízení musí být v souladu nejen s právními předpisy z oblasti sociální, ale také z oblasti školství. To do praxe vnáší určitá specifika – pozitivní, ale i velmi diskutabilní až negativní.

Specifika poskytování sociální služby školou - sociálně terapeutická dílna, stacionář

Na základě posouzení specifik, které se objevují při poskytování sociálních služeb školou, můžeme rozdělit druhy sociálních služeb do dvou typů.

K prvnímu typu řadíme např. sociálně terapeutickou dílnu, stacionář, ranou péči či denní centrum. Jedná se o druhy sociálních služeb, které při škole mohou fungovat bez jakýchkoli problémů a specifik, která vykazují, jsou převážně pozitivní.

Cílová skupina

Cílová skupina u těchto druhů sociálních služeb není totožná s cílovou skupinou školy - s žáky školy. A to z toho důvodu, že se jedná o jiné věkové kategorie. U rané péče jsou to děti předškolního věku, u stacionáře nebo sociálně terapeutické dílny jsou to osoby nad 18 let, po dokončení povinné školní docházky nebo po absolvování Praktické školy dvouleté nebo se jedná o dospělé osoby.

Personální zajištění

Personální obsazení sociální služby tvoří samostatnou personální jednotku. Organizace přijímá nové pracovníky již v souladu s požadavky na způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odbornou způsobilost danou zákonem o sociálních službách. Personální jednotka poskytující sociální službu je i v rámci organizační struktury

organizace vymezena samostatně, což odpovídá požadavkům registračního řízení i inspekce kvality sociálních služeb.

Dokumentace

Tvorba stanovené dokumentace nepřináší větší problémy, neboť do této oblasti nezasahují školské právní předpisy a dokumentace může být vytvořena plně dle potřeb cílové skupiny a dle právních předpisů z oblasti sociální.

Přínos sociální služby

Velmi přínosná pro žáky školy může být vzájemná propojenost školy a sociální služby. Tato propojenost se dá využít například v případě, kdy se jedná o žáka s těžkým kombinovaným postižením, který nezvládne každodenní několikahodinový pobyt ve školním prostředí. Na základě zdravotního stavu žáka a jeho potřeb a možností je stanovena individuální forma výuky v rozsahu několika hodin týdně. Tento žák tak může využít pobyt ve stacionáři, který je zřízen při škole, kam za ním dochází speciální pedagog, který u žáka zajišťuje individuální výuku. Výhodou tohoto propojení jednotlivých služeb je setrvání žáka v jemu známém prostředí, kde může čerpat služby, kter jeho zdravotní stav vyžaduje.

Pozitivní pro žáky je také návaznost sociálních služeb na školní docházku. Mnoho žáků, kteří ukončí povinnou školní docházku nebo absolvují Praktickou školu dvouletou, nemá ještě natolik osvojené své dovednosti a schopnosti, aby našli uplatnění na trhu práce či na chráněných pracovištích. Tito absolventi mohou využít možnosti stát se klientem např. sociálně terapeutické dílny a dále rozšiřovat své sociální i pracovní dovednosti.

Důležitým přínosem pro tyto klienty je jejich každodenní kontakt s vrstevníky a jejich příprava k životnímu a pracovnímu uplatnění. Jedná se o cílevědomý a záměrný postup, jehož prostřednictvím se jedinec specializuje a orientuje na sociální dovednosti a určitý okruh pracovní činnosti. Návaznost sociální služby na školní docházku osob se zdravotním postižením přispívá na jedné straně k rozvoji osobnosti jedince, jeho socializaci a na druhé straně zvyšuje možnost jeho zapojení do běžného života a pracovního uplatnění.

Specifika poskytování sociální služby školou - osobní asistence

Do druhé skupiny řadíme osobní asistenci. Jedná se o druh sociální služby, který při provozování školou vykazuje specifika, která jsou často diskutabilní až negativní. To se týká pouze aspektů při poskytování služby ve spojení s naplněním standardů kvality sociálních služeb. Pokud bychom posuzovali přínos této služby pro školu a pro žáky, pak musíme konstatovat, že je jednoznačně velmi vysoký.

Cílová skupina

Cílová skupina je u tohoto druhu služby totožná s cílovou skupinou školy. To znamená, že se nejedná o typickou cílovou skupinu sociální služby, ale o cílovou skupinu svým způsobem uzavřenou, protože ji tvoří žáci příslušné školy. Přijímací procesy školy a sociální služby se navzájem prolínají a jsou na sobě závislé.

Personální zajištění

Personálně nelze tuto sociální službu od školy oddělit, a to z důvodu, že klienty sociální služby jsou žáci školy. Klíčovými pracovníky jsou třídní učitelé nebo vychovatelé, kteří žáka znají a jsou tak schopni vytvořit pro něho individuální plán osobní asistence podle jeho potřeb. Individuální plán osobní asistence pak naplňují osobní asistenti. Koordinátor osobní asistence je pracovník školy, u kterého je nutným předpokladem velmi dobrá znalost organizační struktury školy, podmínek a vztahů ve škole, neboť vypracovává návrhy a podklady na zařazení jednotlivých osobních asistentů do tříd, řeší jednotlivé smlouvy

o poskytování sociální služby apod. Z výše uvedeného je patrné, že nelze vytvořit strukturu personálního zajištění osobní asistence jako samostatnou personální jednotku. Právě naopak do struktury sociální služby zasahují téměř všichni pracovníci školy. Sociální služba je v tomto případě podpůrnou službou pro hlavní činnost zařízení, což je vzdělávání.

Dokumentace

Diskutabilním specifikem je oblast tvorby dokumentace dle standardů kvality sociálních služeb. Vzhledem k tomu, že klienty služby jsou žáci školy a celá sociální služba je v podstatě zasazena do prostředí školy, je nutné zpracovávat veškerou dokumentaci tak, aby byla v souladu jak s právními předpisy z oblasti školství, tak z oblasti sociální. To v praxi není zcela jednoduché (např. soulad práv klienta sociálních služeb a pravidel a povinností daných školním řádem, soulad postupu při přijímání klienta sociální služby a žáka školy).

Přínos sociální služby

I přes všechna výše uvedená specifika se jedná o sociální službu, která je pro žáky nesmírně přínosná, protože napomáhá k tomu, aby se dítě se zdravotním postižením rozvíjelo v co nejpřirozenějším životním prostředí - v rodině a ve školním kolektivu svých vrstevníků. Bez této sociální služby by některé děti s těžkým kombinovaným postižením mohly být vzdělávány pouze individuální formou v domácím prostředí, což by znamenalo ztrátu přirozených kontaktů se spolužáky a učitelem i ztrátu mnoha zkušeností a podnětů.

V konečném důsledku se tedy osobní asistence velmi pozitivně odráží ve zlepšení možností integrace dětí se zdravotním postižením mezi běžnou populaci a jejich zvládnání každodenních situací a činností.

Příspěvek vychází z praktických zkušeností při poskytování sociálních služeb v Základní škole a Praktické škole SVÍTÁNÍ, Pardubice.

Kontaktní adresa:

Mgr. Jana Hanzlíková
Základní škola a Praktická škola SVÍTÁNÍ, o.p.s.
Komenského 432
530 03 Pardubice
Email: hanzlikova@svitani.cz
Te. č.: 736753651